ЕКОНОМСКА ОЛИМПИЈАДА 2026 – ТЕСТ ОД РЕГИОНАЛНИОТ КРУГ

Име, Презиме______________________________ Училиште/Град________________________________

Вкупно поени ______________________

Упатство за тестирање:

Добредојдовте на Регионалниот круг на Економската олимпијада!

Содржина: Ве молиме внимателно прочитајте ги упатствата за тестот. Тестот е поделен на четири дела.

- Дел I: Прашања со повеќекратен избор: во овој дел од тестот, може да изберете само еден точен одговор.
- Дел II: Отворени прашања: Одговорете на дадените прашања.
- Дел III: Прашање со графикон: Во овој дел мора да го анализирате презентираниот графикон и да одговорите на дадените прашања со толкување на графиконот.
- Дел IV: Есеј: Во овој дел ви е даден есеј, а треба да дадете одговори на прашањето во формат на есеј. Ве молиме пишувајте јасно и бидете концизни во содржината користејќи го вашето лично и оригинално знаење.

Времетраење: Тестот трае 2 часа. За време на тестот, забрането е користење телефони и комуникација во каква било форма со колеги или пристап до други технолошки уреди (таблет и компјутер и слично).

Копирање и плагијат: Во случај на копирање или плагијат од каков било вид, ќе бидете приморани да го напуштите тестот и ќе бидете дисквалификувани од натпреварот.

За какво било прашање или нејаснотија, ве молиме кренете ја раката и еден од професорите ќе ви помогне.

Изјава за согласност за користење на лични податоци (GDPR).

- Се согласувам моите лични податоци (име, презиме) да се користат само за идентификациски цели за време на тестирањето од страна на професорите, но не и од трети страни. ☐
- Се согласувам фотографиите и видеата од овој натпревар да бидат користени за цели на промоција на натпреварот и како маркетиншки материјал за официјалните канали на EFI PCM и LAI. ☐

Ви посакуваме успех!

ДЕЛ 1 – ПРАШАЊА СО ПОВЕЌЕ ОДГОВОРИ (10 x 2 поени = 20 поени)

1. Кое од следниве често се нарекува основен постулат на економијата?
   a) Поединците дејствуваат само од себични мотиви.
   b) Стимулациите се важни; поединците реагираат на предвидливи начини на промените во личните трошоци и придобивки.
   c) Точноста на претпоставките е најдобриот тест за економската теорија.
   d) Вредноста на едно добро е објективна; таа е еднаква на трошоците за производство на доброто.

2. Ако една земја, бизнис или лице има компаративна предност во производството на добро или услуга, тоа значи дека оваа земја, бизнис или лице:
   a) може да го произведе ова добро или услуга по висока опортунитетна цена.
   b) треба да го купи ова добро од други.
   c) може да го произведе ова добро или услуга по ниска опортунитетна цена.
   d) може да го произведе ова добро по иста опортунитетна цена како и другите.

3. Кое од следниве поими најверојатно би ја поместила кривата на понудата за лаптоп налево ?
   a) зголемување на цената на лаптопот.
   b) намалување на цената на компјутерските чипови што се користат за производство на лаптопот.
   c) намалување на побарувачката за лаптоп.
   d) зголемување на цената на електронските компоненти што се користат за производство на лаптоп.

4. Кога владата спречува доброволна размена помеѓу потрошувач и производител, тогаш:
   a) потрошувачот е во подобра положба, но производителот е во полоша положба.
   b) двете страни во потенцијалната размена се во полоша положба отколку што би биле доколку трговијата беше дозволена.
   c) стоките се движат од луѓе кои ги вреднуваат помалку кон луѓе кои ги вреднуваат повеќе.
   d) и потрошувачите и производителите се во подобра положба.

5. Одлуката на производителот да ги насочи ресурсите кон производство на стока или услуга ќе биде профитабилна кога:
   a) потрошувачите се подготвени да платат цена поголема од трошокот за производство по единица.
   b) производството е субвенционирано од владата.
   c) производителите во други земји можат да го произведат производот или услугата по пониска цена.
   d) каматните стапки се високи, а пазарите се меки.

6. Што ги прави парите вредни?
   a) Фактот дека се поддржани од злато и сребро.
   b) Фактот дека се поддржани од државни обврзници на САД.
   c) Се издадени е од компании за кредитни картички како што се American Express, MasterCard и Visa.
   d) Служат како средство за размена, пресметковна единица и складиште на вредност.

7. Буџетските дефицити се привлечни за политичарите поради тоа што дефицитите:
   a) овозможуваат обезбедување бенефиции за гласачите без потреба од наметнување соодветни даноци.
   b) обично се компензираат со претходни буџетски суфицити.
   c) ги прават трошоците на владата повидливи за гласачите отколку тековното оданочување.
   d) им овозможуваат на владата да вработува ресурси без да има трошоци.

8. Кога дејствијата на едно лице или група лица се прелеваат на штета или корист на друга група без нивна согласност, е познато како:
   a) монопол.
   b) екстерналналии .
   c) неуспех на владата.
   d) закон на побарувачка .

9. Кое од следниве е точно за даноците и субвенциите?
   a) Политичарите сакаат да наплаќаат даноци, но не сакаат да субвенционираат активности.
   b) И даноците и субвенциите го зголемуваат поттикот за ефикасно работење и користење на ресурсите.
   c) Ако оданочите нешто, ќе добиете помалку од него; ако субвенционирате активност, ќе добиете повеќе од него.
   d) Ако оданочите нешто, ќе добиете повеќе од него; ако субвенционирате активност, ќе добиете помалку од него.

10. Кое од следниве констатации е најважно за младите луѓе кои сакаат да го зголемат своето богатство и да го подобрат својот животен стандард со текот на времето?
    a) Трошење на целиот тековен приход на потрошувачки добра и услуги.
    b) Екстензивна употреба на кредитни картички за купување на потребни артикли.
    c) Купување нов автомобил најмалку на секои две години.
    d) Редовно штедење и инвестирање на дел од нивниот приход.

ДЕЛ 2 – ОТВОРЕНИ ПРАШАЊА (10 x 4 поени = 40 поени)

1. Што значи рецесија и како се манифестира**?**

2. Како го дефинирате паритетот на куповната моќ (purchasing power parity)?

3. Која е разликата помеѓу олигопол и совршена конкуренција?

4. Што вели законот за понуда во врска со односот помеѓу цената и количината?

5. Која е разликата помеѓу инфлацијата и хиперинфлацијата?

6. Какви политики преземаат владите за заштита на одредена индустрија во нивната земјата?

7. Што претставува сложената камата?

8. Финансиски советник нуди управување со инвестициското портфолио на клиентот за годишна провизија од 1%. Клиентот размислува сам да управува со своите инвестиции за да избегне плаќање на провизијата. Според концептот на трансакциски трошоци, кои се главните фактори што клиентот треба да ги земе предвид при донесувањето на оваа одлука?

9. Владин креатор на политики размислува да спроведе програма за субвенции за поддршка на индустрија во опаѓање со цел да се зачуваат работните места. Според концептот „Работни места наспроти создавање богатство“ во „Економија на Здравиот Разум“, која е најверојатната долгорочна економска последица од оваа политика?

10. Што претставува бруто-домашниот производ (БДП) за една економија?

ДЕЛ 3 – АНАЛИЗА НА ГРАФИКОН (20 поени)

Графиконот илустрира две криви на понудата на работна сила. Едната претставува систем на фиксни плати, а другата претставува систем на плати базиран на перформанси. Хоризонталната оска го покажува трудот или работните часови, а вертикалната оска ги покажува платите или наградите.

Споредете ги двете криви и објаснете како различните структури на стимулации влијаат врз однесувањето на работниците.

1. Зошто понудата на работна сила е поголема во системот на плати базиран на перформанси? Објаснете го вашиот одговор користејќи ги информациите прикажани на графиконот.
2. Кој економски принцип од „Економија на Здравиот Разум“ го претставува овој графикон?
3. Наведете еден пример од реалниот живот каде што платата базирана на перформанси би можела да ја зголеми продуктивноста.

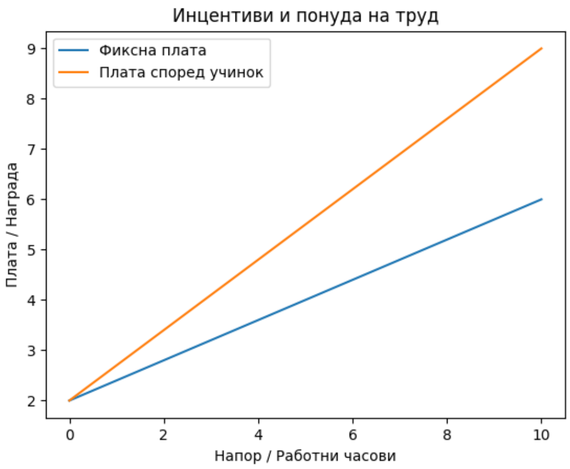

ДЕЛ 4 – ЕСЕЈ (20 поени)

Во градот Њујорк, цените на кириите брзо се зголемија поради растот на населението и ограниченото домување. За да го направи домувањето подостапно, локалната самоуправа воведе закон со кој цените на кириите беа фиксирани под пазарното ниво. Политиката беше поздравена од многу станари, особено млади семејства и студенти.

По една година, помалку станови беа достапни за изнајмување. Некои сопственици престанаа да ги одржуваат своите згради, додека други ги претворија становите за изнајмување во канцеларии или ги продадоа. Новата изградба на станови за изнајмување, исто така, забави бидејќи инвеститорите видоа помал профит во изградбата на станови.

Како резултат на тоа, наоѓањето стан стана потешко, листите на чекање се зголемија, а некои станари мораа да се потпрат на лични врски, а не на отворени огласи за да најдат домување.

- **Зошто политиката за контрола на киријата доведе до помалку достапни станови?**
- **Кои несакани последици од контролата на цените се појавуваат во овој случај?**
- **Како локалната самоуправа може да се бори против овој нов феномен?**